

KVALITETSDEKLARATION

Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2021

Ämnesområde

Rättsväsende

Statistikområde

Kriminalstatistik

Produktkod

RV0108

Referenstid

Undersökningens frågor undersöker förhållanden under olika typer av tidsperioder, beroende på frågeavsnitt i enkäten. Här följer en sammanfattande beskrivning av de olika tidsperioder som gäller för de olika frågeavsnitten:

1. Bakgrundsförhållanden och det politiska förtroendeuppdraget

Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:

- ända fram till tidpunkten för datainsamlingen
- förhållanden som råder vid svarstillfället
- föregående kalenderår (2020).

2. Utsatthet

Frågorna om utsatthet för brott utgår först från utsatthet någon gång, och därefter ställs uppföljningsfrågor om huruvida utsattheten skedde under det föregående kalenderåret (2020).

3. Fördjupning utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2020).

4. Oro, konsekvenser och andras utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2020).

5. Information om säkerhetsrutiner

I detta avsnitt löper referensperioden ända fram till tidpunkten för svarstillfället.

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	7
1.2.4 Redovisningsgrupper	7
1.2.5 Referenstider	8
2 Tillförlitlighet	9
2.1 Tillförlitlighet totalt	9
2.2 Osäkerhetskällor	9
2.2.1 Urval	10
2.2.2 Ramtäckning	10
2.2.3 Mätning	10
2.2.4 Bortfall	11
2.2.5 Bearbetning	12
2.2.6 Modellantaganden	12
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	13
3 Aktualitet och punktlighet	13
3.1 Framställningstid	13
3.2 Frekvens	13
3.3 Punktlighet	13
4 Tillgänglighet och tydlighet	13
4.1 Tillgång till statistiken	13
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	13
4.3 Presentation	13
4.4 Dokumentation	13
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	14
5.1 Jämförbarhet över tid	14
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	14
5.3 Sam användbarhet i övrigt	14
5.4 Numerisk överensstämmelse	14
Allmänna uppgifter	15
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	15
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	15
C Bevarande och gallring	15
D Uppgiftsskyldighet	15
E EU-reglering och internationell rapportering	15
F Historik	15
G Kontaktuppgifter	16

Statistikens kvalitet

1 Relevans

Behovet av faktabaserad information om förtroendevalda personers utsatthet för brott är stort, eftersom denna typ av utsatthet i längden riskerar att bli ett hot mot demokratin. I detta sammanhang är Politikernas trygghetsundersökning (PTU) en viktig källa, då det saknas andra större undersökningar av detta slag i Sverige. PTU kan även utgöra ett underlag för rättsväsendets arbete för att minska denna typ av brottslighet.

Sedan 2012 har Brå genomfört PTU vartannat år, enligt instruktion från regeringen. I rapporten ges en övergripande redogörelse för förtroendevaldas utsatthet för olika typer av händelser som är kopplade till deras politiska uppdrag, samt vilka konsekvenser utsattheten får för de förtroendevalda. Rapporten är överlag beskrivande.

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Det främsta syftet med Politikernas trygghetsundersökning (PTU) är att mäta hur omfattning och konsekvenser av hot och trakasserier samt våld, skadegörelse och stöld mot förtroendevalda har utvecklats över tid. Detta är mycket värdefull kunskap eftersom det inte finns någon specifik brottskod som kan användas när ett brott skett mot en person på grund av att denne är politiskt förtroendevald, och det går därför inte att använda statistiken över anmälda brott.

Undersökningen ska kunna utgöra ett underlag för framtida åtgärder som syftar till att motverka och förebygga trakasserier, hot och våld mot förtroendevalda, både generellt och specifikt under valrörelser.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

PTU:s primära användare är regeringen och riksdagen, som underlag för beslut på nationell nivå. Även riksdagens säkerhetsenhet och regeringspartiernas säkerhetsansvariga använder sig av resultaten från undersökningen. Den används också av

- Polisens demokrati- och hatbrottsgrupper, som underlag för utredningsarbete och brottsförebyggande arbete
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), i deras arbete med att bland annat utbilda förtroendevalda runt om i landet i frågor som rör utsatthet för hot och våld samt säkerhetsfrågor
- Brottsoffermyndigheten, i deras arbete med att sprida kunskap till förtroendevalda om hur vanligt det är med utsatthet och vart de som utsatts kan vända sig för stöd och hjälp
- statsvetenskapliga institutioner m.fl. vid olika universitet, för att följa utvecklingen och för initiering av forskning.

1.2 Statistikens innehåll

Redovisningen av utsattheten för olika typer av händelser samt oro bland förtroendevalda, och dess konsekvenser, sker på individnivå, vilket innebär att andelen förtroendevalda som uppger att de utsatts, att de känt oro eller att detta fått konsekvenser redovisas. När det gäller mer djupgående information om händelserna som skett redovisas dessa som andelen händelser.

1.2.1 Objekt och population

Undersökningen är en totalundersökning, där populationen är personer som var registrerade som ordinarie ledamöter i kommunfullmäktige, regionfullmäktige och/eller riksdag i Valmyndighetens register "Nuvarande ledamöter" den 2 december 2020. Ledamöter i regeringen ingår inte i undersökningen, eftersom det är en mycket liten grupp, som i många avseenden skiljer sig från övriga förtroendevalda. På grund av att gruppen är så pass liten hade den inte varit möjlig att särredovisa i resultaten.

1.2.2 Variabler

Nedan följer en lista på de variabler som finns i PTU 2021.

Registervariabler – inhämtas från befintliga register hos Valmyndigheten

Valtyp (kommun, region, riksdag)

Län

Kommun

Partitillhörighet

Datum för tillträde

Kön (juridiskt)

Födelseår

Processdata, urvalsinformation, vikter

Löpnummer (SCBid)

Kalibreringsvikt

Svarsdatum

Svar via webb-/postenkät

Ledamot både i riksdag och i fullmäktige/enda i riksdag

Frågeformulär

Bakgrundvariabler

Tid som ledamot

Uppdragets omfattning under det föregående året

Vilka politiska förtroendeuppdrag respondenten har

I vilken utsträckning respondenten var omskriven eller omtalad i medier under det föregående året

I vilken utsträckning respondenten var aktiv på internet eller sociala medier under det föregående året

I vilken utsträckning respondenten är känd av allmänheten

Född i Sverige eller ej

Föräldrar födda i Sverige eller ej

Vem/vilka respondenten delar bostad med

Utsatthet för våld, skadegörelse och stöld

Utsatt för slag, spark eller liknande någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för knuff eller liknande någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för våld med vapen någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för anlagd brand/sprängning någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för klotter någon gång

Utsatt det föregående året

Utsatt för stöld någon gång

Utsatt det föregående året
Utsatt för annan form av skadegörelse någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för annan form av våld någon gång
Utsatt det föregående året
Antal händelser det föregående året
Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Vilken månad skedde senaste händelsen
Antal förövare
Kön på förövare
Ålder på förövare
Skador som ledde till behov av sjukvård
Om förövaren var beväpnad
Hur händelsen uppfattades
Tidigare utsatt av samma förövare
Kände förövaren sedan tidigare
Hur förövaren uppfattades
Uppfattade förövaren som medlem i någon grupp
Vad förövaren uppfattades vilja uppnå
Förknippade händelsen med något
Sammanhang då händelsen inträffade
Varit i kontakt med polisen
Polisanmält händelsen
Om ja, erfarenheter av polisen
Om nej, främsta skäl till att polisanmälan inte gjordes
Rapporterat händelsen till annan än polisen
Behov av stöd eller hjälp
Fått stöd eller hjälp
Om ja, fått stöd eller hjälp av vem

Utsatthet för hot och trakasserier

Utsatt för hotfullt uttalande öga mot öga någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt telefonsamtal någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt sms/mms någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt brev/vykort någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hotfullt e-post någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för hot/påhopp via sociala medier någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för kapat internetkonto (eller att någon skapat falskt konto) någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit uthängd på internet någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit uthängd på affisch/flygblad någon gång
Utsatt det föregående året
Fått oönskad vara beställd i sitt namn någon gång

Utsatt det föregående året
Fått hotfull "gåva" någon gång
Utsatt det föregående året
Blivit olovligen fotograferad/filmad någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för obehagligt besök, förföljelse eller kartläggning någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för falska anmälningar någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för annan hotfull händelse någon gång
Utsatt det föregående året
Antal händelser det föregående året
Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Vilken månad skedde senaste händelsen
Mot vem eller vad riktades händelsen
Antal förövare
Kön på förövare
Ålder på förövare
Hur händelsen uppfattades
Tidigare utsatt av samma förövare
Kände förövaren sedan tidigare
Hur förövaren uppfattades
Uppfattade förövaren som medlem i någon grupp
Vad förövaren uppfattades vilja uppnå
Förknippade händelsen med något
Sammanhang då händelsen inträffade
Varit i kontakt med polisen
Polisanmält händelsen
Om ja, erfarenheter av polisen
Om nej, främsta skäl till att polisanmälan inte gjordes
Rapporterat händelsen till annan än polisen
Behov av stöd eller hjälp
Fått stöd eller hjälp
Om ja, fått stöd eller hjälp av vem

Utsatthet för korruptionsförsök

Utsatt för ett opassande erbjudande om gåva eller tjänst någon gång
Utsatt det föregående året
Utsatt för att en bekant försökt utnyttja relationen någon gång
Utsatt det föregående året
Antal händelser det föregående året
Vilken var den senaste händelsen

Uppföljningsfrågor senaste händelsen

Typ av opassande erbjudande
Vad personen uppfattades vilja uppnå
Polisanmält det opassande erbjudandet
Relation till den person som senast försökt utnyttja relationen
Vad personen uppfattades vilja uppnå

Polisanmält händelsen

Frågor om den totala utsattheten under det föregående året

Utsattheten värre under någon månad

Om ja, vilken månad

Kan utsattheten vara ett hatbrott

Förekomst av muntligt, skriftligt eller fysiskt angrepp av sexuell karaktär

Vidtagna säkerhetsåtgärder

Påverkan på privatlivet

Oro för brott samt konsekvenser och frågor om andras utsatthet under det föregående året

Anhörig utsatt på grund av det politiska uppdraget

Känner någon annan förtroendevald som utsatts för brott p.g.a. sitt uppdrag

Känner någon annan förtroendevald som utsatts för korruptionsförsök p.g.a. sitt uppdrag

Oro över att själv utsättas, eller att någon anhörig ska utsättas

Konsekvenser av utsatthet och/eller oro

Information om säkerhetsrutiner

Kännedom om handlingsplan

Kännedom om säkerhetsansvarig att vända sig till

1.2.3 Statistiska mått

I rapporten används två typer av beräkningar. För det första används beräkningar på individnivå, vilket innebär andelar av populationen förtroendevalda i kommunfullmäktige, regionfullmäktige och riksdag, särredovisat för kön. För det andra används beräkningar på händelsenivå, vilket innebär andelar av händelser som rapporterats som den senaste händelsen under 2020. Även händelserna särredovisas för kön.

I resultatredovisningen används ibland sammanslagningar av frågor. Ett exempel på detta är redovisningen av total andel utsatta under det föregående året, som är en sammanslagning av kategorierna hot och trakasserier samt våld, skadegörelse och stöld. Ett annat exempel är redovisningen av senaste händelsen totalt, där den senaste händelsen som rörde hot och trakasserier och den senaste händelsen som rörde våld, skadegörelse och stöld slagits ihop.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Samtliga resultat i rapporten redovisas uppdelat på kvinnor och män, med undantag för när resultaten blir för osäkra genom att antalet respondenter i de olika grupperna blir för litet. Redovisningsgrupperna ålder, svensk/utländsk bakgrund, partitillhörighet, politisk församling, kommungrupp, län och polisregion används vid redovisningen av andel utsatta under det föregående året, totalt och uppdelat på kön.

Följande redovisningsgrupper används i PTU 2021:

Kön¹

Män

¹ Uppgifter om kön avser juridiskt kön.

Kvinnor

Ålder

29 år och yngre
30–39 år
40–49 år
50–59 år
60–69 år
70 år och äldre

Svensk/utländsk bakgrund

Svenskfödda med minst en förälder svenskfödd
Utrikesfödda, eller svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda

Partitillhörighet

Centerpartiet
Kristdemokraterna
Liberalerna
Moderaterna
Miljöpartiet
Socialdemokraterna
Sverigedemokraterna
Vänsterpartiet
Övriga partier

Politisk församling

Kommunfullmäktige
Regionfullmäktige
Riksdag

Kommungrupp

Storstäder
Pendlingskommun nära storstad
Större stad
Pendlingskommun nära större stad
Lågpendlingskommun nära större stad
Mindre stad/tätort
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort
Landsbygdskommun
Landsbygdskommun med besöksnäring

Län

Polisregion

1.2.5 Referenstider

Undersökningen använder olika tidsperioder beroende på frågeavsnitt i enkäten.

Bakgrundsförhållanden och det politiska förtroendeuppdraget

Detta avsnitt innehåller frågor med tre olika referensperioder:

- För frågan om hur länge respondenten sammanlagt innehaft förtroendeuppdrag löper referensperioden ända fram till tidpunkten för datainsamlingen.

- För frågorna om vem respondenten delar bostad med och om i vilken utsträckning respondenten bedömer att hen är känd bland allmänheten avses de förhållanden som råder vid svarstillfället.
- För frågorna om i vilken omfattning respondenten utövade sitt politiska uppdrag, vilka politiska uppdrag hen har, i vilken utsträckning respondenten blivit omskriven eller omtalad i medier och i vilken utsträckning respondenten själv varit aktiv på internet och sociala medier är referensperioden det föregående kalenderåret (2020).

Utsatthet

Frågorna om utsatthet för brott utgår först från utsatthet någon gång, och därefter ställs uppföljningsfrågor om huruvida utsattheten skedde under det föregående kalenderåret (2020).

Fördjupning utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2020).

Oro, konsekvenser och andras utsatthet

Referensperioden i detta avsnitt är det föregående kalenderåret (2020).

Information och säkerhetsrutiner

I detta avsnitt löper referensperioden ända fram till tidpunkten för svarstillfället.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Politikernas trygghetsundersökning är en totalundersökning bland samtliga ordinarie ledamöter i kommun- och regionfullmäktige samt i riksdagen. Majoriteten av de förtroendevalda i Sverige är så kallade fritidspolitiker, vilket innebär att man ägnar sig åt politik vid sidan av sitt vanliga arbete och att det endast utgår ett litet arvode (om något alls). Enligt SCB har endast 4 procent i kommunerna hel- eller deltidsarvode, medan motsvarande andel i regionerna är 7 procent.² Även i PTU 2021 utövar majoriteten av de förtroendevalda sina uppdrag på fritiden (69 procent), 18 procent på deltid och knappt 13 procent på heltid. Att det i PTU är en överrepresentation av förtroendevalda med del- och heltidsuppdrag beror på att endast de som är ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag tillfrågas om att medverka i undersökningen.

Att undersökningens population endast omfattar ledamöter i fullmäktigeförsamlingar och i riksdagen innebär att den främst fångar upp utsatthet hos den grupp förtroendevalda som har ett tydligt politiskt uppdrag av lite större omfattning, och den reflekterar inte nödvändigtvis utsatthet hos den stora gruppen förtroendevalda med mindre omfattande uppdrag. De förtroendevalda som inte ingår i PTU är de som inte är ordinarie ledamöter i fullmäktige eller riksdag. Dessa motsvarar ungefär två tredjedelar av alla politiskt förtroendevalda i Sverige.

Det är troligt att politiker i fullmäktige och riksdag utsätts i större utsträckning än politiker som inte ingår i fullmäktige eller riksdag. Om så är fallet kan resultaten inte helt generaliseras till alla politiskt förtroendevalda. Sammanfattningsvis representerar dock de drygt 7 900 förtroendevalda som besvarade frågorna i PTU 2021 gruppen ordinarie ledamöter i fullmäktige och riksdag mycket väl.

2.2 Osäkerhetskällor

I PTU är bortfallet den felkälla som bedöms ha störst betydelse för tillförlitligheten. För att materialet på bästa möjliga sätt ska representera de förtroendevalda i kommun- och

² Statistiska centralbyrån, SCB (2020). *Förtroendevalda i kommuner och regioner 2019*. Demokratistatistisk rapport nr 26. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

regionfullmäktige och riksdag används ett viktningsförfarande med en så kallad kalibreringsvikt, som korrigerar för bortfallsfel och i möjligaste mån korrigerar för att svarsfrekvensen är olika i de olika grupper som populationen utgör. Eftersom PTU är en totalundersökning dras inte undersökningen med urvalsfel utan kalibreringsvikten som används i PTU syftar då endast till korrigerande av de kända delarna av bortfallsfelet, så att resultaten blir så representativa som möjligt vid analysen av materialet.

Vid tolkning av resultaten är det viktigt att ha i åtanke att undersökningen lämpar sig bättre för att studera utvecklingen över tid och jämföra olika grupper med förtroendevalda än för att skatta exakta nivåer av utsatthet bland förtroendevalda.

2.2.1 Urval

Då PTU är en totalundersökning bidrar inte denna källa till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Politikernas trygghetsundersökning är en totalundersökning där samtliga ordinarie ledamöter i kommunfullmäktige, regionfullmäktige och riksdag ingår. Populationen utgörs av Valmyndighetens register Nuvarande ledamöter. I registret finns cirka 14 700 förtroendevalda som är registrerade som ordinarie ledamöter. PTU 2021 baseras på uppgifter om de ledamöter som var registrerade i registret den 2 december 2020.

Registret baseras på de uppdrag som finns inom fullmäktige i kommun, region och riksdag. En ledamot som har förtroendeuppdrag i mer än en politisk församling kan därför förekomma flera gånger i registret. Varje ledamot ska dock bara förekomma en gång i undersökningen, varför dubletter rensas ut. Inte heller ledamöter i regeringen³, ledamöter med skyddad identitet eller ledamöter boende utomlands inkluderas i undersökningen. Totalt uppgick rampopulationen i PTU 2021 till 13 430 ordinarie ledamöter i kommun-, region- och regionfullmäktige och i riksdagen.

Vid varje undersökning identifieras ett mindre antal individer i urvalet som övertäckning, det vill säga personer som inte ska ingå i urvalet eftersom de exempelvis har flyttat utomlands eller avlidit. I PTU 2021 utgjordes övertäckningen av åtta personer. Då det handlar om endast några enskilda individer i varje undersökning, bedöms täckningsfelet vara försumbart i denna undersökning.

2.2.3 Mätning

PTU är en totalundersökning som bygger på webb- och postenkäter. Datainsamlingen genomförs av Statistiska centralbyrån. I ett första steg fick de förtroendevalda ett informationsbrev hemskickat med inloggningsuppgifter till webbenkäten. Efter ungefär två veckor, samt efter ytterligare en vecka, skickades en påminnelse ut, även den med inloggningsuppgifter till webbenkäten. Därefter skickades en postenkät till de förtroendevalda som fortfarande inte besvarat webbenkäten. Som en sista påminnelse skickades ytterligare ett brev med inloggningsuppgifter till webbenkäten.

I denna undersökning bedöms det huvudsakliga problemet med mätfel vara respondentens vilja och möjlighet att lämna rättvisande svar. Det kan förekomma att respondenter väljer att lämna tillrättlagda svar, som antas vara "socialt önskvärda", exempelvis på frågor om huruvida en polisanmälan gjorts eller ej. Det kan också vara svårt att minnas exakt när en händelse ägde rum, och därigenom kan händelser som

³ Ledamöter i regeringen ingår inte i undersökningen eftersom det är en mycket liten grupp, som i många avseenden skiljer sig från övriga förtroendevalda. På grund av att gruppen är så pass liten hade den inte varit möjlig att särredovisa i resultaten.

inte borde vara med i undersökningen ändå rapporteras. Risken finns därmed för såväl över- som underrapportering.

Att brottsändelser över- eller underrapporteras kan också bero på svårigheten att bedöma om händelsen har att göra med den utsattes förtroendeuppdrag. En del händelser som rapporteras kanske inte hade någon koppling till förtroendeuppdraget, medan andra händelser, som borde ha rapporterats, i stället bortförklaras som "busstreck" eller som att de skett av en slump.

Ett annat problem för validiteten i undersökningen kan tänkas uppstå om de förtroendevalda inte enbart svarar i egenskap av enskilda individer, utan främst som representanter för ett politiskt parti, det vill säga att de tar hänsyn till hur deras svar kan påverka bilden av partiet. Vissa kanske avstår från att rapportera utsatthet av rädsla för att skrämja bort potentiella nya medlemmar och i förlängningen kanske även väljare. Det kan också handla om att rapportera utsatthet i större utsträckning för att förstärka bilden av sitt parti som utsatt.

Händelser kan också placeras fel i tiden, det vill säga att respondenterna felaktigt inkluderar händelser som inträffade före eller efter referensperioden (den så kallade teleskopeffekten), eller exkluderar händelser som egentligen inträffade under referensperioden. I PTU efterfrågas utsatthet under det föregående kalenderåret. Att datainsamlingen genomförs under den första hälften av åren minskar risken för felrapportering jämfört med om den hade genomförts vid ett senare tillfälle under året, längre från referensperioden. Det bör dock noteras att frågor i undersökningen kan gälla händelser som inträffade upp till 16 månader före undersökningstillfället.

Det primära syftet med undersökningen är inte att exakt beräkna antalet händelser som de förtroendevalda utsätts för, utan att få en bild av hur utsattheten utvecklas över tid och hur den ser ut i olika grupper av förtroendevalda.

Alla som medverkat i undersökningen genom postenkäten har kunnat svara på frågor som enligt instruktionerna bara ska besvaras av vissa. I dessa fall har de överflödiga svaren exkluderats, eftersom enkäten i så stor utsträckning som möjligt ska följa strukturen för webbenkäten, där detta sköts automatiskt.

2.2.4 Bortfall

2.2.4.1 Externt bortfall

Svarsfrekvensen i PTU 2021 var 58,9 procent. Det ger ett externt bortfall på 41,1 procent. Av de svarande var det 84,8 procent som svarade via webbenkät och 15,2 procent som svarade via postenkät.

Bortfallet är generellt högre bland kvinnor och bland yngre personer, samt bland de ledamöter som enbart sitter i riksdagen jämfört med ledamöter som sitter i kommun och/eller region samt riksdag. För att materialet på bästa möjliga sätt ska representera de förtroendevalda i kommun- och regionfullmäktige och riksdag används ett viktningsförfarande med en så kallad kalibreringsvikt, som korrigerar för bortfallsfel och i möjligaste mån korrigerar för att svarsfrekvensen är olika i de olika grupper som populationen utgör. I PTU redovisas resultat som baseras på både individer och händelser. Det är endast resultat som baseras på individer som vikts med hjälp av kalibreringsvikten, då syftet med vikten är att vikta en individ till populationsnivå. Resultat som baseras på händelser skulle alltså bli vanskliga att vikta med hjälp av kalibreringsvikten, då dessa resultat baseras på händelser som kan förekomma fler än en gång för en och samma individ.

Även om ett högt externt bortfall leder till mer osäkra skattningar behöver det inte nödvändigtvis innebära ett stort problem för möjligheten att generalisera resultaten till

populationen, så länge bortfallet är slumpmässigt. Problem uppstår om bortfallet är systematiskt och direkt eller indirekt relaterat till det som är avsett att mätas, något som inte kan korrigeras med hjälp av vikter. Det kan exempelvis handla om att utsatta förtroendevalda i lägre utsträckning deltar i undersökningen – vilket skulle innebära att utsattheten bland förtroendevalda underskattas. Förhållandet kan även vara det motsatta, nämligen att utsatta förtroendevalda deltar i större utsträckning än personer som inte blivit utsatta, vilket i sådana fall i stället skulle innebära en överskattning. Det ska däremot tilläggas att externt bortfall generellt sett medför mindre problem för möjligheterna att följa utvecklingen över tid än att skatta exakta nivåer, om karaktären på bortfallet förhåller sig konstant, det vill säga att graden av mätfel är densamma vid varje mätpunkt.

2.2.4.2 Internt bortfall

Med internt bortfall (även kallat partiellt bortfall) menas att en person som medverkar i undersökningen inte besvarar alla frågor som ställs. I enkätundersökningar karaktäriseras det interna bortfallet av att vissa frågor inte besvarats alls, eller att två svarsalternativ markerats trots att endast ett efterfrågats.

Storleken på det interna bortfallet beror på vilken datainsamlingsmetod som använts. I webbenkäten finns logiska kontroller inbyggda, vilket gör att respondenten till exempel inte kan lämna en fråga obesvarad eller ange fler svarsalternativ än vad som efterfrågas. Det gör att det interna bortfallet i webbenkäten är betydligt mindre än i postenkäten. För majoriteten av frågorna i webbenkäten ligger bortfallet under 2,0 procent och bedöms generellt sett inte ha någon större betydelse för tolkningen av resultaten. Detta interna bortfall som ändå uppstår i webbenkäten beror på att vissa frågor inte har logiska kontroller och det är därför möjligt att hoppa över frågan, eller att det är en så kallad fritextfråga som inte heller styrs av samma logiska kontroller.

Det interna bortfallet i postenkäten kan dock bara påverka undersökningens tillförlitlighet marginellt, eftersom de som svarat via postenkät endast utgör 15,2 procent av de svarande totalt sett, medan de som svarat via webbenkät är i klar majoritet (84,8 procent). Däremot varierar det interna bortfallet beroende på fråga, och en mer utförlig redogörelse för det interna bortfallet finns därför i den tekniska rapporten för PTU 2021.

2.2.5 Bearbetning

I PTU gör SCB vissa kontroller i samband med datainsamlingen. När dessa data levererats till Brå görs vidare granskningar och rättningar för att bland annat korrigera för felaktigt ifyllda enkäter.

För att minimera risken för fel pågår ett kontinuerligt arbete för att försöka automatisera en så stor del av bearbetningen som möjligt. Eftersom viss bearbetning måste ske manuellt uppstår det trots detta ibland fel som leder till rättelser och korrigeringar. Oftast är korrigeringarna av mindre art och har liten eller ingen påverkan på de resultat som redan publicerats, men oavsett grad korrigeras samtliga uppgifter som berörs så snart som möjligt. Om korrigeringarna har haft betydande effekt på redan publicerade resultat görs läsaren också uppmärksam på detta i nästkommande rapport. Om det dessutom kan ha betydelse för tillförlitligheten finns detta beskrivet.

Det finns i dagsläget inga kända risker med bearbetningen av PTU 2021.

2.2.6 Modellantaganden

Ej relevant.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Ej relevant.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Det färdiga datasetet inklusive vikter och konstruerade variabler föreligger cirka fem veckor efter avslutad datainsamling. Publicering av resultaten sker cirka sex månader efter avslutad datainsamling.

3.2 Frekvens

Undersökningen genomförs på uppdrag av regeringen. Undersökningen genomförs vartannat år.

3.3 Punktlighet

Den 28 oktober publiceras resultaten från PTU 2021 publiceras i två delar:

- Huvudrapporten för PTU 2021, med resultat från samtliga frågeområden.
- En teknisk rapport för PTU 2021, med fokus på undersökningens genomförande och kvalitet.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Resultaten från PTU 2021 presenteras på Brås webbplats den 28 oktober 2021. Det som då presenteras är en huvudrapport (i pdf-format) som övergripande belyser resultaten från samtliga frågeområden i undersökningen, samt en tillhörande teknisk rapport (i pdf-format) med fokus på undersökningens genomförande och kvalitet. Samtliga resultat som Brå publicerar från undersökningen presenteras på Brås webbplats. Både huvudrapporten och den tekniska rapporten ges ut vartannat år.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Materialet från PTU 2021 är tillgängligt för forskning och beställning av specialanpassad statistik, från det datum då resultaten för det aktuella året publicerats. Utlämnande för forskning kan ske efter prövning hos Etikprövningsmyndigheten.

4.3 Presentation

Den årliga rapporten för Politikernas trygghetsundersökning innehåller en presentation av resultaten i tabeller och diagram, tillsammans med tolkningar och metodrelaterade kommentarer.

Pressmeddelande skickas ut i samband med att statistiken publiceras.

På statistiksidorna på Brås webbplats (www.bra.se) presenteras statistik från PTU 2021 i pdf-format.

4.4 Dokumentation

Dokumentation om PTU 2021 finns i olika typer av arbetsmaterial såsom bilagor över datainsamlingen från SCB, dokumentation av kvalitetsgranskningar och den tekniska rapporten.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Den första kartläggningen av hot och våld mot förtroendevalda som Brå gjorde (PTU 2012) är att betrakta som en fullskalig pilotstudie, där metod och frågor testades. Datainsamlingen genomfördes av Brå och handlade om utsatthet under 2011. Med PTU 2012 som underlag utformades sedan webb- och postenkäterna inför PTU 2013. Från och med PTU 2013 genomförs undersökningen av SCB, och i princip samma frågeformulär har använts varje år.

Då PTU 2012 är att betrakta som en fullskalig pilotstudie görs inga jämförelser mellan den undersökningen och de undersökningar som sedan följt. Däremot görs jämförelser mellan de fem efterföljande undersökningarna PTU 2013–PTU 2021. Vid jämförelser över tid är det viktigt att ha i åtanke att PTU 2015 och PTU 2019 rör händelser under valåren 2014 respektive 2018, medan PTU 2013, PTU 2017 och PTU 2021 rör de mellanliggande åren 2012, 2016 respektive 2020.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Jämförbarheten i resultat mellan redovisningsgrupperna bedöms vara mycket god.

5.3 Sammanvändbarhet i övrigt

Endast ett fåtal andra nationella undersökningar av förtroendevaldas utsatthet har genomförts i Sverige. Dessa undersökningar kan dock inte jämföras med PTU eller användas för att följa utvecklingen över tid, eftersom de utgått från olika populationer, undersökningsmetoder, definitioner och referensperioder. PTU är också den enda undersökningen som genomförs regelbundet för att följa utvecklingen över tid. Nedan nämns två undersökningar som genomförts.

Ett hot mot demokratin

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) genomförde 2004 en enkätundersökning om utsatthet bland ordförande i kommunstyrelser och kommunfullmäktige, i facknämnder och i kommun- och stadsdelsnämnder. Även presidier (ordförande och vice ordförande) i styrelser och nämnder i samtliga landsting tillfrågades. Undersökningen genomfördes med hjälp av postenkäter, och referensperioden var de senaste 18 månaderna. Då insamlingsförfarandet och frågeformuläret inte är detsamma som i PTU, och referensperioden inte är densamma, är det inte lämpligt att göra jämförelser mellan resultaten i SKR:s studie och i PTU.

Jakten på makten – SOU 2006:46

Inom ramen för den statliga utredningen *Jakten på makten* genomfördes en enkätundersökning om utsatthet bland samtliga riksdagsledamöter och ett urval av ordinarie ledamöter i landets landstings- och kommunfullmäktigeförsamlingar. Undersökningen genomfördes med hjälp av postenkäter, och referensperioden omfattade fyra valperioder förutom den som pågick när undersökningen genomfördes. Då insamlingsförfarandet och frågeformuläret inte är detsamma som i PTU, och referensperioden inte är densamma, är det inte lämpligt att göra jämförelser mellan resultaten i den statliga utredningen och i PTU.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Ej relevant.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Tillhör Sveriges Officiella statistik (SOS): Ja. Från och med 2019 tillhör PTU den officiella statistiken. Notera att resultaten från perioden före PTU 2019 således inte är officiell statistik.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (före den 30 juni 2009: 9 kap. 4 § sekretesslagen [1980:100]).

Vid behandling av personuppgifter gäller reglerna i EU:s dataskyddsförordning (GDPR)⁴, i den ursprungliga lydelsen, och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (före den 25 maj 2018: personuppgiftslagen [1998:204]).

Inom statistikområdet finns också särskilda regler i lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

C Bevarande och gallring

PTU genomförs av SCB, som ansvarar för arkivering och gallring av material som har framställts av SCB med anledning av uppdraget och som är allmänna handlingar. Enligt 19 § lagen (2001:99) om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. SCB gallrar personuppgifter tre månader efter uppdragets slutförande. Övrigt undersökningsspecifikt material gallras 24 månader efter att datamaterialet levererats till Brå. De fysiska postenkäterna gallras av SCB efter sex månader. SCB levererar inskannade bilder av samtliga postenkäter till Brå, som sedan gallrar dessa ett år efter publiceringsdatum.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lag.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering berör PTU.

F Historik

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick 2011 i uppdrag av regeringen att utforma en undersökning för att studera utsattheten bland förtroendevalda i Sverige. Undersökningen fick namnet Politikernas trygghetsundersökning (PTU). Därefter har Brå fått förnyat regeringsuppdrag för att upprepa undersökningen avseende år 2012, 2014, 2016, 2018 och 2020.

Den första undersökningen är att betrakta som en fullskalig pilotstudie, där metod och frågor testades. Med den undersökningen som underlag omarbetades sedan webb- och postenkäten inför PTU 2013. I och med att PTU 2012 ses som pilotstudie gör Brå inga jämförelser, av vare sig metod eller resultat, mellan den och de rapporter som sedan följt.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Brottsförebyggande rådet (Brå)
Kontaktinformation	Anna Gavell Frenzel
E-post	anna.gavell.frenzel@bra.se
Telefon	08-527 58 431